

eul_wid: qwm-bx

Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ · Aristides the Orator

To Serapis

Εἰς τὸν Σάραπιν

Period: *Ῥωμαϊκή* **Roman**
Dialect: *Ἀττικίζουσα* **Atticizing**
Domain: *Ῥητορική* **Oratory**
Format: *Λόγος* **Oration**

⁴⁷ Εὐδαιμόν γε τὸ τῶν ποιητῶν ἐστὶ γένος καὶ πραγμάτων ἀπήλλακται πανταχῇ. οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς ἔξεστι τὰς ὑποθέσεις τοιαύτας ὁποίας ἂν αὐτοὶ βουλευθῶσιν ἐκάστοτε ἐνστήσασθαι, οὔτε ἀληθεῖς οὔτε ἐνίστε πιθανὰς, ἀλλ' οὐδὲ ἐχούσας σύστασιν τὸ παράπαν, εἴ τις ὀρθῶς βούλοιτο σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ διαχειρίζουσι ταύτας οὕτως ὅπως ἂν αὐτοῖς δόξη νοήμασί τε καὶ ἐνθυμήμασιν, ὧν ἕνια, εἴ τις τὰ πρὸ αὐτῶν τε καὶ μετὰ ταῦτα ἀφέλοι, οὐδὲ μαθεῖν ἔστιν αὐτὰ γε καθ' αὐτὰ ὅ τι δηλοῖ. ὁμοῦ δὲ πάντων λεχθέντων συνέντες ἀπεδεξάμεθα ὥσπερ ἀγαπήσαντες ὅτι συνήκαμεν. ἐνίων δὲ τὰς ἀρχὰς εἰπόντες τὸ λοιπὸν ἀφῆκαν, ὥσπερ καταγνόντες, τὰ δὲ τῆς ἀρχῆς στερήσαντες, ἄλλων δὲ τὰ μέσα ἐξελόντες, ἀποχρῆν ὠήθησαν, ὥσπερ τύραννοί τινες τῶν νοημάτων ὄντες. ἔπειτα δὲ οὐδὲν αὐτοῖς ἀτόλμητον οὐδ' ἄπορόν ἐστιν, ἀλλὰ θεοὺς ἀπὸ μηχανῆς αἴρουσι, καὶ εἰς πλοῦν ἐμβιβάζουσι συμπλεῖν οἷς ἂν αὐτοῖς δοκῇ, καὶ ποιοῦσιν οὐ μόνον συγκαθημένους, ἂν οὕτω τύχη, τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ συμπίνοντας καὶ λύχνους ἔχοντας φῶς ποιοῦντας. καὶ ταῦτα δὴ οὕτω μεγαλοπρεπεῖς εἰσιν, ἅφ' οὗ πᾶς ὁδε λόγος ὠρμήθη, ὡς εἰσὶν εὐδαίμονες κατ' αὐτὸν τὸν Ὀμηρον ρεῖα ζῶντες, ἐπειδὰν ποιῶσι τοὺς ὕμνους καὶ παιᾶνας τοῖς θεοῖς. αἱ δὲ στροφαὶ ἢ περίοδοι ἀπεπλήρωσαν τὸ πᾶν. καὶ Δᾶλον ἀμφιρρῦταν εἰπόντες, ἢ Δία τερπικέραυνον, ἢ πόντον ἐρίβρομον, καὶ παρελθόντες ὡς Ἡρακλῆς εἰς Ὑπερβορέους ἀφίκετο, καὶ ὡς Ἴαμος ἦν μάντις παλαιός, ἢ ὡς τὸν Ἀνταῖον Ἡρακλῆς, ἢ Μίνωα, ἢ Ῥαδάμυνθον προσθέντες, ἢ Φᾶσιν, ἢ Ἰστρον, ἢ ὡς αὐτοὶ θρέμματα Μουσῶν εἰσι καὶ ἄμαχοί τινες εἰς σοφίαν ἀναφθεγξάμενοι, αὐτάρκως σφίσιν ὑμνῆσθαι νομίζουσι, καὶ οὐδὲ τῶν ἰδιωτῶν οὐδεὶς πλέον ἐπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. ^[25]

⁴⁸ οὕτω δὲ σφόδρα αὐτοὺς ἱεροὺς ἄγομεν καὶ σεμνύνομεν ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ποιεῖν τοὺς ὕμνους τοῖς θεοῖς καὶ προσαγορεύειν τούτοις παρακεχωρήκαμεν, ὥσπερ προφήταις ὡς ἀληθῶς οὔσι τῶν θεῶν. καὶ οὐδὲ ᾧ τὸ προσῆκον ὀρθῶς ὑποθέσθαι καὶ διαχειρίσαι τοῖς πᾶσιν ἐξητασμένως ἐστὶ καὶ διὰ πάσης ἐλθεῖν ἀκριβείας εἰς ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατόν τέτακται, οὐδὲν ἡγούμεθα δεῖν πρὸς γε τοὺς θεοὺς χρῆσθαι, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ἀγωνίσματα τῷ λόγῳ χρώμεθα, καὶ πανηγύρεις τε ἐγκωμιάζομεν καὶ πράξεις ἀνδρῶν καὶ πολέμους ἀφηγοῦμεθα, καὶ μύθους ποιοῦμεν, κὰν τοῖς δικαστηρίοις ἀγωνιζόμεθα, καὶ πρὸς πάνθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῖν ἔπεισιν ὁ λόγος, πρὸς δὲ τοὺς θεοὺς αὐτοὺς τοὺς δόντας ἡμῖν αὐτὸν οὐ παντάπασιν ἀξιούμεν χρῆσθαι τούτῳ. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ἱερῶν αὐτῶν καὶ τῶν τελουμένων θυσιῶν λόγῳ πεζῷ διηρήκαμεν ἅ χρῆ ποιεῖν, νόμους γράψαντες, ὕμνους δὲ οὐχ ἡγούμεθα δεῖν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ποιεῖν.

πότερον οἱ μὲν ποιηταὶ χρήζουσι τῶν θεῶν, ἡμεῖς δὲ ὁ μὴ θέμις εἰπεῖν; ἀλλὰ μὴν τοῦτο γε καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ποιητῶν μαρτυρεῖται, ὅτι πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. πάντας οὖν καὶ τιμᾶν αὐτοὺς εἰκὸς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἐκάστοις δυνάμεως. ἀλλ' οἱ ποιηταὶ μόνοι θεοφιλεῖς εἰσι καὶ παρὰ τούτων οἱ θεοὶ ἥδιστα δέχονται τὰ δῶρα; τί οὖν οὐ καὶ ἱερέας τῶν θεῶν μόνους τοὺς ποιητὰς ἐποιήσαμεν; ἀλλ' ὅτι νῆ Δία καὶ οἱ προφῆται τῶν θεῶν ὅποσοι μαντικοὶ μέτρῳ σημαίνουσιν ἃ χρὴ ποιεῖν; τὰ δέ γε πλείω νῆ Δία χωρὶς μέτρου ἢ πρόμαντις αὐτῇ ἢ ἐν Δελφοῖς, αἱ ἐν Δωδώνῃ ἰέρειαι, Τροφώνιος, τὰ ἐξ Ἀσκληπιοῦ καὶ Σαράπιδος ὀνειράτα. ἀλλὰ μὴν κατὰ φύσιν γε μᾶλλον ἐστὶν ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι, ὥσπερ γε καὶ βαδίζειν, οἶμαι, μᾶλλον ἢ ὀχούμενον φέρεσθαι. ^[30]

49 οὐ γὰρ μέτρα πρῶτον ἐγένετο, εἴθ' οὕτως εὐρέθη λόγος καὶ διαλέγεσθαι, οὐδὲ ποιηταὶ γενόμενοι τὰ ὀνόματα οἷς δεῖ χρῆσθαι διέθηκαν, ἀλλ' ὄντων ὀνομάτων καὶ λόγου πεζοῦ χάριτός τινος ἔνεκα καὶ ψυχαγωγίας ἢ τούτων ἐργάτις ὕστερον εἰσῆλθε ποιητική. ὥστ' εἰ τὴν φύσιν τιμῶμεν, τὴν αὐτῶν τῶν θεῶν διάταξιν καὶ βούλησιν τιμῶντες ἂν εἴημεν καὶ τὸ πρότερον καὶ πρεσβύτερον καὶ κατ' αὐτοὺς ἄμεινον τοὺς ποιητὰς τιμιώτερον ἂν ποιοῖμεν τῇ τοιαύτῃ προσήρσει προσαγορεύοντες τοὺς ἅπαντα ταῦτα διαθέντας θεοὺς, ὥσπερ γε καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἄνευ μέτρων προσαγορεύοντες οὐκ αἰσχυρόμεθα. Ταῦτα οὐ τὸ τῶν ποιητῶν ἀτιμάζων γένος εἶπον οὐδ' ἀφαιρούμενος ἦν ἔχει τάξιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐκείνοις συγκεχωρημένων ἀποδεικνύς ὅτι καὶ ταῦτα δικαίως ἂν προσνομίζοιμεν ὥσπερ ἱερεῖα πρὸς τοῖς οὖσι. καὶ εἰ τὸ κατὰ φύσιν ἐφ' ὅτου ποτ' ἂν εἴπῃς μᾶλλον κεχαρισμένον τοῖς θεοῖς, μᾶλλον ἂν ἐκ τῶν εἰκότων χαριζοίμεθα αὐτοῖς οὕτω τιμῶντες ἢ 'κείνως, καὶ μᾶλλον γ' ἂν ἡμᾶς οἱ θεοὶ τιμῶεν, εἰ τὰ πρεσβεῖα ἀποδιδόμην τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ ἐκείνοι, ἐπεὶ καὶ τὸ μέτρον αὐτὸ τὴν μὲν εὐφημίαν τοῦ ὀνόματος τοῖς ποιηταῖς νέμει, τῇ δὲ χρεῖα πολὺ μᾶλλον ἡμέτερόν ἐστιν. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ ἔπος ἱαμβεῖον μετρεῖ μόνον, εἰ πληροῖ τὸν τόνον, ἐνταῦθα δὲ ὅλον καταμετρεῖ τὸν λόγον καὶ διὰ παντὸς ὡς ἀληθῶς δίδεισι, καὶ ἄρχεται γε εὐθύς ἐκ τοῦ ὀνόματος. οὔτε γὰρ ὑπερβαλεῖν οὔτ' ἐνδοτέρω τῆς ἀξίας ἐλθεῖν ἔῃ, ἀλλ' ἐκάστῳ τὸ γιγνόμενον ἀποδιδόναι κελεύει. ἔπειτα παρεμβαλεῖν οὐκ ἔῃ περιττὰ, ὁ γελοῖός ἐστιν, ἔνεκα τοῦ μέτρου· ἔπειτα ἐπὶ τὰς περιόδους ἐλθὼν ἀπαιτεῖ τὸ αὐτάρκες, ἀπάντων, οἶμαι, μέτρων χαλεπώτατον, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἂν δὴ τοῦθ' ὁ προεῖπον, εἰ τὰ σύμπαντα συμμετρίαν ἔχει, καὶ τὸν σκοπὸν τὸν προτεθέντα εἰ πεπλήρωκεν ἐπισκοπεῖ. ὥσπερ οὖν τὰ κατ' ἀγορὰν μέτρα οἷς νομίζομεν ἔστιν, οἶμαι, τοῦθ' ὁ καλεῖται, οὐ μέντοι τό γε τοῦ μέτρου τυγχάνειν παρὰ τοῖς καπῆλοις μάλιστ' ἂν φήσαιμεν εἶναι, ὅτι χοίνικα καὶ κοτύλην κέκτηνται, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐστὶ τὰ καθ' ἕκαστα μέτρα, μᾶλλον δὲ ὀνόματα ὡς εἰπεῖν μέτρου, τὸ δὲ ὅλον μέτρον, εἰς δὲ καὶ τούτων δεῖ πολλάκις καὶ πρὸς δὲ πάντα ἀναφέρειν χρὴ περὶ παντὸς πράγματος καὶ τὸ ὡς ἀληθῶς τοῦ παντὸς ἄξιον καὶ φέρον εἰς ἀρετὴν ἄλλο τι καὶ εἰδέναι καὶ ἔχειν φαῖμεν ἂν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐστὶ τὰ μέτρα παρὰ τοῖς ποιηταῖς τὰ καθ' ἕκαστα, οἶμαι, ταῦτα, οὐ μέντοι τό γε ὅλον μέτρον παρ' αὐτοῖς. ^[10]

50 καὶ μάλιστα οὐδ' ὀκνητέον διὰ τὴν τοῦ ὀνόματος εὐφημίαν, ὡς τῶν ποιητῶν μόνων εἰδόντων τὸ μέτρον τῶν λόγων. ἔνι γὰρ καὶ χωρὶς μέτρων τῶν γε τοιούτων τυγχάνειν τοῦ μέτρου καὶ τούναντίον, ὥσπερ ἱατρὸν ἄνευ σταθμῶν καὶ μέτρων ἔνεστι τὸ δέον συλλογίσασθαι καὶ αὐτὸν τούτοις χρώμενον διαμαρτεῖν ἀπειρίαν τοῦ πράγματος εἰς δὲ τῶν μέτρων. ἐγὼ δὲ οὐκ ἄγνοῶ μὲν, ὅπερ εἶπον, ὡς πολὺ ῥᾶον δι' ὧδῆς ἢ λόγῳ ταῦτα ποιεῖν, καὶ ὡς τοῖς ποιηταῖς παρακεχώρηται τῶν τοιούτων ἀγωνισμάτων· εἰκότως. πολλὰ γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει πλεονεκτήματα καὶ εἰσὶν αὐτοκράτορες ὅ τι ἂν βούλωνται ποιεῖν. ἡμῖν δὲ οὔτε ἀνοίξει πίθον ὕμνων οὔθ' ἄρμα μουσαῖον οὔθ' ὀλκάδα μυριοφόρον οὔτε νεφέλας, οὐ γρυῖπας οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, οὔτε θρασύνασθαι οὔτ' ἐπεμβαλεῖν λόγον ἔξω τοῦ πράγματος, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς δεῖ μένειν ἐν τῷ μέτρῳ καὶ μεμνήσθαι παρὰ πάντα ἑαυτοῦ, οἷον ἐπὶ στρατείας

τὴν τάξιν φυλάττοντα. ὅμως δὲ πειρατέον τὴν γε πρόσρησιν ἐκτελέσαι, ἄλλως τε καὶ εὐχὴν ἀποπληροῦντας, ἐπειδὴ περ ἐσώθημεν, καὶ ἅμα διατρίβειν περὶ μέτρου διαλεγομένους οὐ συμβαῖνόν ἐστιν. εἶεν. σὲ γὰρ δὴ πᾶς τις ἐν παντὶ καιρῷ βοηθὸν καλεῖ, Σάραπι· δὸς λέξει τὸν λόγον εὐμενῶς, πάντως οὐδὲν γε σοὶ ἀδύνατον, ἀρχὴν τε ἥτις σοι φίλη πορίζειν, καὶ ὥσπερ τὰ πρῶτα ἔδωκας, οὕτω καὶ τὰ δεύτερα εἰσακούσας γενοῦ. ^[30]

51 καὶ πάντα γὰρ πανταχοῦ διὰ σοῦ τε καὶ διὰ σέ ἡμῖν γίγνεται ἂ μάλιστ' ἂν ἡμῖν γίνεσθαι βουλοίμεθα. Ὅστις μὲν δὴ καὶ ἦντινα τὴν φύσιν ἔχων ἐστὶν ὁ θεὸς ἱερεῦσί τε καὶ λογίοις Αἰγυπτίων παρείσθω λέγειν τε καὶ εἰδέναι, ὅσων δὲ καὶ οἷων ἀγαθῶν αἴτιος ἀνθρώποις δείκνυται, ἀρκούντως τ' ἂν ἐγκωμιάζοιμεν ὡς ἐν τῷ παρόντι λέγοντες καὶ ἅμα καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἔξεστιν ἐπισκοπεῖσθαι. ἂν γὰρ ἂ δύναται τις καὶ διαδίδωσιν εἵπωμεν, καὶ τὸ ὅστις ἐστὶ καὶ τὸ ἦντινα ἔχει τὴν φύσιν σχεδὸν εἰρήκαμεν. οὐ γὰρ ἄλλοιός ἐστιν ἢ οἷος ἐκ τῶν ἔργων ἐπιφαίνει καὶ δείκνυται. τίνα οὖν ἔργα Σαράπιδος; οὐκ ἀνθρωπείας μοι δοκεῖ δεῖσθαι τοῦτ' ἔτι τῆς ἀποκρίσεως. ἀλλ' Ὅμηρος δέκα γλώττας καὶ δέκα στόματα οὐκ ἂν φησιν οἷός τε εἶναι λαβὼν τὸν τῶν νεῶν ἀριθμὸν εἰπεῖν ὅσαι τοῖς Ἀχαιοῖς εἶποντο, εἰ μὴ αἱ Μοῦσαι εἵποιεν αὐτῷ καὶ ἡγήσαιντο τοῦ λόγου· ἐμοὶ δὲ τὰ τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν ἔργα τε καὶ δῶρα εἰς ἀνθρώπους ἀεὶ τελούμενα ἢ που σφόδρα ἀμήχανον ἀπάντων ἀνθρώπων στόματα καὶ πᾶσαν ὅση ἀνθρωπίνῃ φωνῇ κτησαμένῳ, εἰ μὴ θεοὶ τινες ὡς ἀληθῶς ἡγεμόνες τῷ λόγῳ γένοιτο. καὶ δὴ θεοὶ μὲν κεκλήσθων αὐθις, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ λέγωμεν· βούλεται γὰρ καὶ δίδωσι λέγειν αὐτοῖς οἷς ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος διοικεῖται καὶ σώζεται, ταῦτά ἐστιν ἔργα Σαράπιδος. ἀρκτέον δὲ, φασὶν, ἐξ ἀρχῆς. τρία ταῦτα ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου θεωρεῖται καὶ συνέχει τὸν βίον, ψυχὴ, σῶμα, ὅσα τούτων ἐκτὸς εἰς χρεῖαν ἔρχεται. τούτοις δὴ πᾶσιν ἐφέστηκεν οὗτος ὁ θεὸς, ἐξ ἀρχῆς τε ἡμᾶς ἄγων εἰς φῶς καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν καὶ γενομένοις ὅπως ἕκαστα ὑπάρξει προνοούμενος, τὴν μὲν ψυχὴν σοφίᾳ κοσμῶν ἡμῶν, ἢ μόνη τὴν πρὸς θεοὺς συγγένειαν ἀνθρώποις δείκνυσιν καὶ ἢ τῶν ἄλλων θνητῶν ἢ ζῶων διαφέρομεν, ἢ θεῶν τε αὐτῶν ἔννοϊαν ἔδωκεν ἀνθρώποις καὶ ἱερὰ καὶ τελετὰς καὶ τιμὰς πάσας εὗρεν, ἔτι δὲ νόμους καὶ πολιτείας καὶ μηχανήματα πάντα καὶ τέχνας πάσας ἐδίδαξε καὶ κατεστήσατο, καὶ ψευδοῦς καὶ ἀληθοῦς ἔδωκε διάγνωσιν, ὡς δ' εἰπεῖν, ἐποίησε τὸν βίον· τὴν μὲν δὴ ψυχὴν, ὅπερ εἶπον, σοφίᾳ καθαίρων, τὸ δὲ σῶμα ὑγίειαν διδοὺς σώζει, ἥς χωρὶς οὔτε τοῖς τῆς ψυχῆς ἀγαθοῖς χρῆσθαι οὔτ' ἄλλης οὐδεμιᾶς εὐτυχίας ἀπολαύειν ἔστι. ^[10]

52 τοσαύτην δ' ἔχει δύναμιν καὶ τιμὴν παρὰ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις ὥστε ἐκ μὲν θεῶν οἴκων οὐδὲ ἐξέρχεται, οὐ πρότερόν γε ἢ ἄστρα τε ἐξ οὐρανοῦ καὶ αὐτὸς οὐρανὸς ἐξέλθοι ποτ' ἂν τῆς αὐτοῦ χώρας, ἀνθρώπων δὲ οὓς ἂν προλίπη ζῶντες οἰκτεῖρονται μᾶλλον ἢ τελευτήσαντες. μόνος δὲ ὁμοίως μὲν βασιλεῦσιν, ὁμοίως δὲ ἰδιώταις τίμιος, ὁμοίως δὲ σοφοῖς καὶ φαύλοις, καὶ μεγάλοις καὶ ἐλάττοσι, καὶ καλῶς καὶ τούναντίον πράττουσι, τοῖς μὲν τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας ὄνησιν διδοὺς, τοῖς δὲ ἀντὶ τῶν ἄλλων δυσχερῶν μόνος γιγνόμενος. τὴν δ' αὖ μεθ' ὑγίειαν περισπούδαστον ἀνθρώποις χρημάτων κτῆσιν καὶ ταύτην Σάραπις δίδωσιν ἄνευ πολέμων καὶ μάχης καὶ κινδύνων· οὕτω διὰ παντὸς ἡμῖν εὐμενὴς ἐστὶ τοῦ βίου καὶ οὐδεμία ἀργὸς χώρα παρείθη τῷ θεῷ τούτῳ, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄνθρωπον δεῖ νοεῖν, πάνθ' οὗτος ἐξετάζει καὶ κατὰ πᾶν μέρος εὐεργεσίαν ἔχει, ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀρξάμενος καὶ τελευτῶν εἰς τὰς ἔξωθεν εὐπορίας, καὶ πεποίηκεν ἡμῖν οἷον ἀρμονίαν τὸν βίον καὶ συνῆψε ταῖς δωρεαῖς, σοφίας ἐρᾷ δι' ὑγείας ποιήσας, ὑγίειαν δὲ ἡδὶ σὺν εὐπορίᾳ καταστήσας, τῷ δὲ μέσῳ τὰ ἄκρα οἷον γόμφῳ συλλαβῶν καὶ βεβαιωσάμενος τῇ ὑγείᾳ τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ καὶ τὴν τῶν ὄντων ὄνησιν. πῶς οὖν οὐ τοῦτον ἀνακηρύττειν χρὴ ἐν πανηγύρεσι τε καὶ πάσαις ἡμέραις κηδεμόνα καὶ σωτῆρα πάντων ἀνθρώπων αὐτάρκη θεόν; Καὶ μὴν καὶ τὰ ὅλα γε τοῦ βίου μέτρα συνέχων ἀνθρώποις καὶ

ταμίας ὦν τοῦ βιωσίμου, κατὰ τοῦτ' ἂν δικαίως ἅπαντα περιειληφέναι νομίζοιτο καὶ πάντα οἷον κυβερνᾶν ἡμῶν τὸν βίον. ^[5]

53 οἱ μὲν δὴ τῆς μεγάλης πρὸς Αἰγύπτῳ πόλεως πολῖται καὶ ἓνα τοῦτον ἀνακαλοῦσι Δία, ὅτι οὐκ ἀπολέλειπται δυνάμει περιττῇ, ἀλλὰ διὰ πάντων ἤκει καὶ τὸ πᾶν πεπλήρωκε. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων θεῶν διήρηνται αἱ δυνάμεις τε καὶ αἱ τιμαί, καὶ ἄλλους ἐπ' ἄλλα ἄνθρωποι καλοῦσιν, ὁ δὲ ὥσπερ κορυφαῖος πάντων ἀρχὰς καὶ πέρατα ἔχει. μόνος δὲ καὶ ἔτοιμος τῷ τινὸς δεομένῳ τοῦτον καλεῖν· ὥστε καὶ ἄνθρωποι περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐ κατὰ τὰ αὐτὰ φέρονται, ἀλλὰ τιμῶσιν ἄλλοι ἄλλους θεοὺς, τοῦτον δὲ μόνον πάντες ὁμοίως τοῖς σφετέροις νομίζουσι. διὰ γὰρ τὸ τὰς πάντων ἔχειν δυνάμεις οἱ μὲν ἀντὶ πάντων τοῦτον θεραπεύουσιν, οἱ δὲ οἷς νομίζουσιν ἐφ' ὅτῳ οὖν καὶ τοῦτον προσνομίζουσιν ὡς κοινὸν ἀπάσης ὄντα τῆς γῆς ἐξαίρετον. οὐ μόνον δὲ τὰς ἐν τῇ γῇ πάσας ἔχει δυνάμεις οὗτος εἷς ὦν καθ' ἑκάστην, οὐδ' ὥσπερ ἄλλος ἄλλη τέτακται θεὸς, οὐδὲ κατὰ τὸν Ὀμήρου κλῆρον τριῶν μοῖραν ἔλαχε λαβὼν, ὡς τὸν Δία καὶ τὸν Ποσειδῶ καὶ τὸν Πλούτωνα ἐκεῖνος ἔφη διαλαχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ μέγας οὗτος ὁ θεὸς καὶ ὀλκάδες καὶ τριήρεις ὑπὸ τούτῳ κυβερνῶνται καὶ ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλαις, ἐκεῖνον μέλειν γῆς καὶ θαλάττης ἀνάγκης λόγος αἰρεῖ. Ὀμηρος μὲν οὖν ἔφη τὴν γῆν ἐπικοινωνεῖν λελεῖσθαι καὶ τὸν Ὀλυμπον τοῖς θεοῖς, ὁ δὲ γῆς τε κληροῦχος αὐτὸς διαφέρων καὶ τῶν ιδίων αὐτῶν ἄλλων μερῶν κοινωνὸς ἐκάστῳ προσφαίνεται, πάντα αὐτὸς εἷς ὦν ἅπασιν, εἷς ταυτὸν δυνάμενος, πάσας πράξεις καὶ πάσας εὐπορίας ἐν ἅπασιν καιροῖς καὶ τόποις συγκατεργαζόμενος, γῆς καὶ θαλάττης, φαῖεν ἂν ποιηταί, κληῖδας ἔχων, ἐπεὶ καὶ μετὰ τὴν ἀναγκαίαν τοῦ βίου τελευτὴν ἔτι οὗτος ἄρχων ἀνθρώποις μένει. ^[30]

54 καὶ παρὰ τοῦτον δεῖ βαδίζειν παρ' αὐτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν οἴκαδε, ὡς αὐτόν. χώρους τε ὁ διαιρῶν ἐκάστοις οὗτός ἐστι πρὸς ἀξίαν τῆς ἐν τῇ γῇ διαίτης καὶ δίκης τῆς τῶν ὕστερον γιγνομένων, ἡμέρας μὲν τὰ ὑπὲρ γῆς ἐπιῶν, νυκτὸς δὲ τὰς ἀθεάτους ζῶσι κρίσεις ποιούμενος, σωτὴρ αὐτὸς καὶ ψυχοπομπὸς, ἄγων εἰς φῶς καὶ πάλιν δεχόμενος, πανταχῇ πάντας περιέχων. εἰ δέ του θεῶν, καὶ Σαράπιδος μνησθεὶς ἀνὴρ εὐθυμίας ἅμα καὶ δέους ἐμπίπλεται. φιλανθρωπότατος γὰρ θεῶν καὶ φοβερώτατος αὐτὸς, τὸν λυσιτελεῖ φόβον ἀνθρώποις ἔχων, ὅπως μήτε ποιήσουσι μήτε πείσονται κακῶς ἀλλήλους μηδ' ὑπ' ἀλλήλων. πρὸς δ' οὖν τὸν ἔλεον μᾶλλον τέτραπται καὶ ὅπερ εἶπε περὶ πάντων τῶν θεῶν Ὀμηρος, στρεπτοὺς εἶναι καὶ παραιτητοὺς, μάλιστα οὗτος βεβαιοῖ, τοσαύτας στρέφεται στροφὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν αἰεὶ δεομένων. καὶ τοίνυν καὶ θυσιῶν μόνῳ τούτῳ θεῷ διαφερόντως κοινωνοῦσιν ἄνθρωποι τὴν ἀκριβῆ κοινωνίαν, καλοῦντές τε ἐφ' ἐστίαν καὶ προϊστάμενοι δαιτυμόνα αὐτόν καὶ ἐστιάτορα, ὥστε ἄλλων ἄλλους ἐράνους πληρούντων κοινὸς ἀπάντων ἐράνων οὗτός ἐστι πληρωτὴς, συμποσιάρχου τάξιν ἔχων τοῖς αἰεὶ κατὰ ταυτὸν συλλεγομένοις. ὥσπερ Ὀμηρος ἔφη τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὴν ἅμα σπένδειν τε καὶ τελεῖν ἕκαστα, αὐτὸς ὦν ὁμόσπονδός τε καὶ ὁ τὰς σπονδὰς δεχόμενος, ἐπὶ κῶμόν τε ἀφικνούμενος καὶ καλῶν ὡς αὐτόν κωμαστὰς, οἱ χορεύοντες ὑπ' αὐτῷ τὴν ἀδεᾶ κακῶν χορείαν, ἅμα τοῖς στεφάνοις τὴν ἀγαθὴν εὐθυμίαν οἴκαδε εἰσενεγκάμενοι, τὴν δευτέραν ἀποδιδόασιν ἐπικαλεσάμενοι. παραπλησία δὲ καὶ ἡ κατὰ τὰ ἄλλα πρὸς αὐτόν κοινωνία ὁμότιμος, οὐ πρὸς ὁμότιμον, οἷον ἐμπόρων καὶ ναυκλήρων, οὐ μόνον δεκάτας ἀναγόντων, ἀλλὰ καὶ μερίτην ἐξ ἴσου ποιουμένων, ὥσπερ συνέμπορον καὶ κοινωνὸν τῶν διὰ μέσου πάντων· ἐπὶ τοσοῦτον ἀνθρώποις ἐγκαταμέμικται. ^[30]

55 οὗτός ἐστιν ὁ τῷ ὄντι ταμίας ἀνέμων πολὺ μᾶλλον ἢ ὁ νησιώτης, ὃν Ὀμηρος ἐποίησεν, οὗτος κύριος ἡμῶν παυέμεναι ἢ δ' ὀρνύμεν ὃν κ' ἐθέλῃσιν· οὗτος ὕδωρ ἀνῆκε πότιμον ἐν μέσῃ θαλάττῃ, οὗτος κειμένους ἀνέστησεν, οὗτος περισπούδαστον ἡλίον φῶς τοῖς θεαταῖς ἔδειξεν, ὦν ἱεραὶ θῆκαι βίβλων ἱερῶν ἀπείρους ἀριθμοὺς ἔχουσι. μεσταὶ δὲ ἀγοραὶ, φασὶ, καὶ λιμένες καὶ τὰ εὐρύχωρα τῶν πόλεων τῶν καθ' ἕκαστα ἐξηγουμένων. ἐμοὶ δ' ἐγχειροῦντι λέγειν

ἀπέραντον ἡμερῶν πλήθος ἐπιρρυνὲν ἀτέλεστον ὁμοίως ἔξει τὸν κατάλογον. οὐδὲ γὰρ ἔστηκεν αὐτοῦ τὰ ἔργα, οὐδὲ τοσαῦτά ἐστιν ὅποσα γέγονεν, ἀλλ' ἐφ' ἡμέρα καὶ νυκτὶ πρόσεισιν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις. καὶ ὥσπερ τοῦ παντὸς αἰῶνος καθ' ἡμέραν ἐκάστην προϊόντος οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὸ ἀπανηλωμένον, ἀλλ' αἰεὶ τὸ ἴσον λείπεται, οὕτως οὐδ' ὦν ὁ θεὸς ἔργων ἐργάζεται οὐκ ἔνεστιν εἰπεῖν πότερ' ἂν εἰλήφαμέν ἐστι τὰ πλείω, ἢ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι τοσαῦτα γίγνεται. εἰ δὴ τις οὖν ταῦτα καταλέγειν ἐπιχειροίη, τὰ ἐκφεύγοντα διώζεται, οἷον οἱ τὰ τῶν ποταμῶν ῥεύματα κατόπιν διώκοντες, καὶ ὅμοιον ποιήσει ὥσπερ ἂν εἰ πάντα τὸν αἰῶνα ἀξιοίῃ ζῆν· πάντως γὰρ αὐτῷ δεήσει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀνὰ χρόνους ἄλλα ἄλλοι βοήσονται, οἱ μὲν ἐν σφίσιν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἐν ἑτέροις ὁρῶντες γιγνόμενα. καὶ ἡμῖν ἤδη προειρήσθω κοινῷ λόγῳ ὥσπερ ἐν σπονδῶν ἀπαγγελία. πάντως οὐ δέος μὴ ψευδόμεθα. ὁ δ' οὖν ὑπεθέμεθα ἐν ἀρχῇ, διὰ πάντων δείκνυται, οἷς τὸ ἀνθρώπειον φύλον ἄγεται, ταῦτ' εἶναι ἔργα Σαράπιδος καὶ μηδέποτε ἐκφεύγειν ἡμᾶς τὸ τούτου κράτος, ἀλλὰ καὶ σώζειν, καὶ ὕστερον εἶναι τὴν παρὰ τούτου πρόνοιαν. προσέστηκε δὲ καὶ πάντων ζῶν γενέσεως καὶ τροφῆς, καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν θεμεμμάτων, ὥσπερ ἄνθρωποι, πρὸς τοῦτον διαιτᾶται. ^[30]

- 56 οὗτος ἄγει Νεῖλον ὥρα θέρους, οὗτος χειμῶνος ἀνακαλεῖ, οὗτος δύο καὶ τετταράκοντα ἱερὰ κατ' Αἴγυπτον, οὗτος πάντας τοὺς ἐν τῇ γῇ νεὼς συνέχει τε καὶ κοσμεῖ, φύλαξ τῶν φανερῶν καὶ τῶν ἀπορρήτων, ἡγεμὼν ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων· καὶ ἡμῶν ἤδη μεταστρέψει τὸν λόγον πρὸς αὐτὸν, καὶ προσειποῦσιν ὥρα κατεπαύειν. ὦ τὴν καλλίστην ὦν ἐφορᾷς κατέχων πόλιν, ἢ σοι τὴν δι' ἔτους πανήγυριν πληροῖ, ὦ κοινὸν ἅπασιν ἀνθρώποις φῶς, ἡμῖν τε δὴ πρώην περιφανῶς γενόμενος, ὅτ' ἐπιρρεούσης τῆς θαλάττης καὶ πολλῆς πάντοθεν αἰρομένης καὶ οὐδενὸς ὁρῶμένου πλην τοῦ μέλλοντος καὶ σχεδὸν ἤδη παρόντος ὀλέθρου, χεῖρα ἀντάρας, οὐρανὸν τε κεκρυμμένον ἐξέφηνας καὶ γῆν ἔδωκας ἰδεῖν καὶ προσορμίσασθαι, τοσοῦτον παρ' ἐλπίδα ὥστ' οὐδ' ἐπιβᾶσι πίστις ἦν. τούτων τε δὴ σοι πολλὴ χάρις, ὦ πολυτίμητε, καὶ τὰ νῦν μὴ πρόη με, ἀλλ' ἀνάσωσον βεβαίως, τόν τε ὕμνον τόνδε ὡς ἐν τοιούτοις πεποιημένον προσοῦ φαιδρῶς, χαριστήριον μὲν ἐκείνων τῶν ἔμπροσθεν, ἱκετηρίαν δὲ καὶ παράκλησιν περὶ τῶν μελλόντων, ἡδίω καὶ βελτίω τῶν παρόντων γενέσθαι. ^[20]